

Rannikoiden tilan jatkuva huononeminen Euroopassa uhkaa elintasoja

Meren äärellä asuminen vetää puoleensa. Ihmiset ajattelevat rannikoiden olevan muuttumattomia; silti vahingolliset ja palautumattomat muutokset rannikon ekosysteemeissä jatkuvat vääjäämättä. Suuntauksena on, että maankäyttö muuttuu rannikkoalueilla voimakkaammin kuin muualla. Rakennettu maa-ala Euroopan rannikoilla esimerkiksi lisääntyy kolmanneksen nopeammin kuin sisämaassa. Nämä muutokset ovat laajoja ja johtuvat monista syistä – väestömuutoksista, taloudellisesta rakennemuutoksesta, kasvavasta elintasosta sekä vapaa-ajan viettotavoista ja maailmanlaajuisesta kaupasta. Monilla rannikkoalueilla nämä tekijät ovat johtaneet nopeisiin muutoksiin, jotka ovat heikentäneet voimakkaasti rantojen ekosysteemien potentiaalista pitkän aikavälin elinvoimaisuutta ja niiden tarjoamia palveluja. Yhä todennäköisemmin nykyiset vaikutukset rannikoiden ekosysteemeihin voimistuvat jatkossa ilmastomuutoksen takia.

Rannikoiden ekosysteemeistä on monenlaista yhteiskunnallista hyötyä. Niistä saa esimerkiksi elintarvikkeita, polttopuita, energiavaroja ja luonnontuotteita, ja niitä käytetään kulttuurisiin tarkoituksiin, kuten matkailuun ja virkistykseen. Lisäksi rannikoiden ekosysteemeillä on tärkeitä säätely- ja tukitehtäviä; ne ovat vakauttajia ja puskureita esimerkiksi luonnonmullistuksissa tai saastuneen veden tekemisessä myrkyttömäksi. Koska rannikoita pidetään entistä enemmän maailmankaupan ja logistiikan porttikäytävänä, niitä on kehitetty siihen tarkoitukseen entistä enemmän samalla kun ekosysteemeistä saatava hyöty on heikentynyt.

Tällaisella kehityksellä on merkitystä, koska sellaisten palvelujen osuus on huomattava rannikkoalueiden koko taloudellisesta arvosta. Rannikkoalueiden tila vaikuttaa paljon esimerkiksi Euroopan biologisiin merestä saataviin luonnonvaroihin. Jos luonnon toiminta häiriintyy, heikentymisprosessi kiihtyy asteittain ja tekee kaikista ihmisen puuttumisyrittämisistä vaikeita. Teknologia ei pysty korvaamaan luonnon toimintaa.

Jonkinasteisesta menestyksestä huolimatta suurin osa rannikoista kuuluu EU:n taloudellisesti heikoimmin kehittyneisiin alueisiin. 25 epäsuotuisasta alueesta 19 sijoittui rannikkoseudulle vuonna 1996 EU:n 15 silloisessa valtiossa. Asia on

edelleen ajankohtainen ja tärkeä laajentuneessa 25 maan EU:ssa. Sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat (esimerkiksi muuttoliike ja taloudellisen infrastruktuurin puuttuminen) vaikuttavat erityisesti pieniin saariin.

Tähän asti rannikoiden kehittämisen perusta on ollut taloudellisissa rakennemuutoksissa, joita on toteutettu pääasiassa turismin ja siihen liittyvään rakentamisbuumin avulla erityisesti Välimeren ja Atlantin alueilla. Muilla alueilla etusijalla ovat olleet kalastusalan taloudelliset uudelleenjärjestelyt kalansaaliiden dramaattisen vähenemisen takia. Satamien sekä merikuljetusten määrän kasvusta on ollut seurauksena

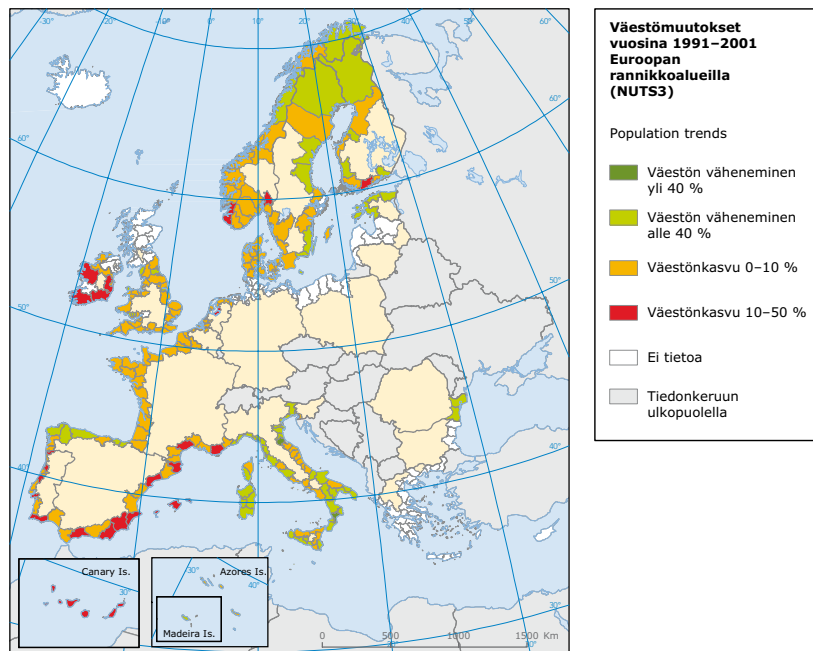
myös se, että rannikoista on tullut osa logistista järjestelmää.

Samaan aikaan hallitsematon kaupungistuminen, lomakeskusten ja satamien kehitys sekä vesiviljely vaikuttavat suoraan ekosysteemeihin. Niiden vaikutukset ylittävät saastumisen, sedimentoitumisen ja rannikon dynamiikassa tapahtuvien muutosten suorat vaikutukset. Haitalliset kalastuskäytännöt, ylipyynti rannikon merenpohjilta, ilmastonmuutos ja merenpinnan kohoaminen ovat niin ikään merkittäviä uhkia rannikon elinympäristöille, kuten laajaperäisen viljelyn alueille, kosteikoille ja soille sekä meriheinä kasvualueille.

Tämän lisäksi väestötiheys rannikkoalueilla on keskimäärin 10 prosenttia suurempi kuin sisämaassa; joissakin maissa ero on niinkin korkea kuin 50 prosenttia. Vielä huolestuttavampaa on se, että luonnonvaraisten alueiden muuttaminen ihmisen rakentamiksi maa-aloiksi kasvaa jopa nopeammin kuin väestötiheys. Koska tällaiset muutokset ovat peruuttamattomia, niiden katsotaan olevan yksi rannikkoalueiden kestävyyn pääuhista. Rannikolla rakennettava maa käytetään enimmäkseen, 61-prosenttisesti, asumista (enimmäkseen toissijaista asumista), palveluita ja virkistystä varten.

Aikaisemmin rannikkoalueita pidettiin toisarvoisina, mutta

Väestömuutokset vuosina 1991–2001 Euroopan rannikkoalueilla

Lähde: EEA, 2006, perustuu vuosien 1991 ja 2001 väestölaskentaan, Eurostat.

tänä päivänä niistä on tullut yhä enemmän ensisijaista kasvualuetta. Euroopassa on monia rannikkoalueita, joissa rakennettu maa-ala ylittää 45 prosenttia koko rannikosta (rantaviivasta kilometrin levyisellä vyöhykkeellä). Voimakkaimmin rakennetut alueet ovat Välimeren rannikolla (Ranska, Espanja ja jotkin Italian osat). Ranskassa Atlantin koko rannikko on myös tiiviisti asutettua samoin kuin Espanjan Atlantin puoleiset alueet (Baskimaa ja Huelva) ja tärkeät rannikkoalueet Portugalissa. Myös Pohjanmeren rannikkoalueista iso osa on rakennettu voimaperäisesti (Alankomaat ja Belgia).

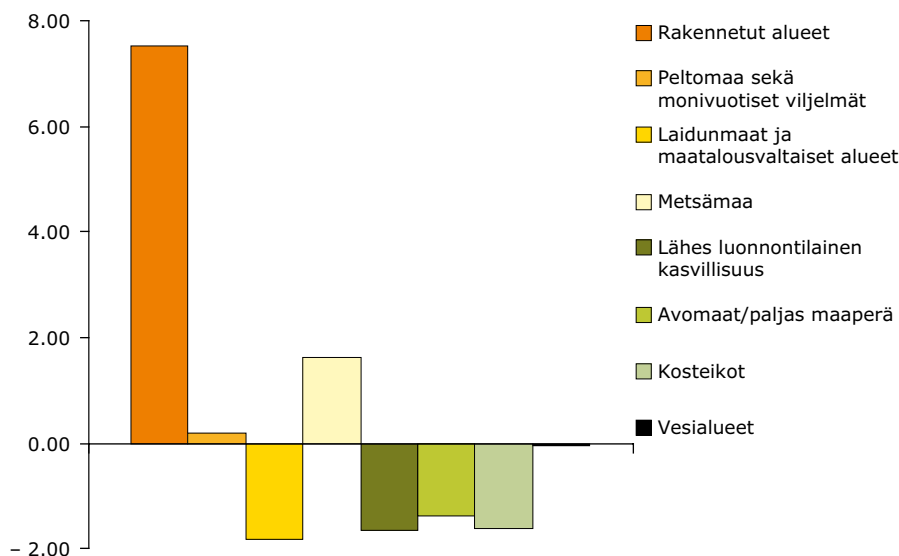
Korkeampi elintaso koko EU:n alueella, Euroopan lentoreittien vapauttaminen, halpalentojen yleistymisen yhdessä

Euroopan läpi kulkevien tie- ja rautatieyhteyksien kehittymisen kanssa ovat lisänneet tuntuvasti eurooppalaisten liikkumista ja erityisesti heidän pääsyään rannikkoseuduille. Tulotason kasvu merkitsee lisäksi sitä, että entistä useammat ihmiset investoivat kakkoskoteihin erityisesti rannikkoalueilla sekä hyvänä sijoituksena että uusien vapaa-ajan mahdollisuuksien takia. Kakkoskotien asukkaille ja turisteille kehitettävät mahdollisuudet ja palvelut (esimerkiksi hotellit, vesipuistot, golfkentät ja moottoriradat) merkitsevät sitä, että monet rannikkoalueet ovat menettämässä paikallista identiteettiään.

Ilmastonmuutos on lisäuhka rannikkoalueille. Erilaiset edellä mainitut muut kuin ilmastosta johtuvat paineet ovat jo saattaneet vaikuttaa kielteisesti

Muutos maankäytössä/maapeitteessä 10 kilometrin rannikkovyöhykkeellä 17 Euroopan maassa, 1990–2000

Maankäytön nettomuutos prosentteina lähtövuoteen verrattuna

Lähde: EEA, 2006.

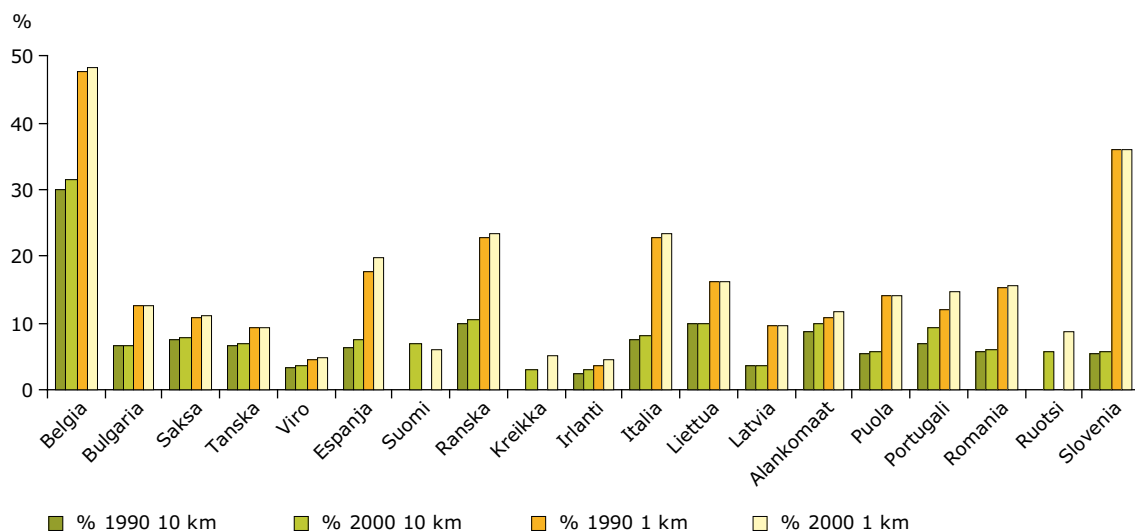
rannikkoekosysteemien pitkän aikaväin elinvoimaisuuteen ja siten niiden kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta johtuvasta lisäkuormituksesta. Euroopan tärkeimpien jokien luonnon tulvatasangot on jo pääosin menetetty tonttimaaksi

(esimerkiksi Rein, Elbe ja Po). Myös rannikoiden alankoja on otettu käyttöön vastaavaa vauhtia; rakennettu ala on kasvanut 1 900 km² vuosina 1990–2000, eikä suuntauksessa näy vähenemisen merkkejä. Tästä seuraa rannikon

puristuminen (coastal squeeze), mitä tapahtuu monilla rannikkoalueilla. Rannikon puristuessa rakennukset ja infrastruktuuri leviävät ja laajenevat lähemmäksi rantaviivaa. Tästä kärsivät luonnonjärjestelmät, jotka ovat normaalisti puskureina meren ja maan välissä. Tämä puristuminen lisää rannikkoalueiden alttiutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille, ja merenpinta nousee erityisesti ääri-ilmiöiden, kuten myrskyjen yhteydessä.

Rannikkoalueen hoidon parantaminen, erityisesti aluesuunnittelun avulla, voi mahdollisesti vähentää rannikkoalueiden altistumista ilmastonmuutoksen seurauksille. Useissa maissa on tekeillä kansallisia ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategioita, joissa on selvä ohjeistus rannikoiden luonnollisen elinvoiman ja kestokyvyn parantamiseksi. Esimerkiksi periaate hallitusta

Rakennettu alue 0–1 kilometrin rantakaistaleella verrattuna koko 10 kilometrin vyöhykkeeseen, 1990–2000

Lähde: EEA, 2006.

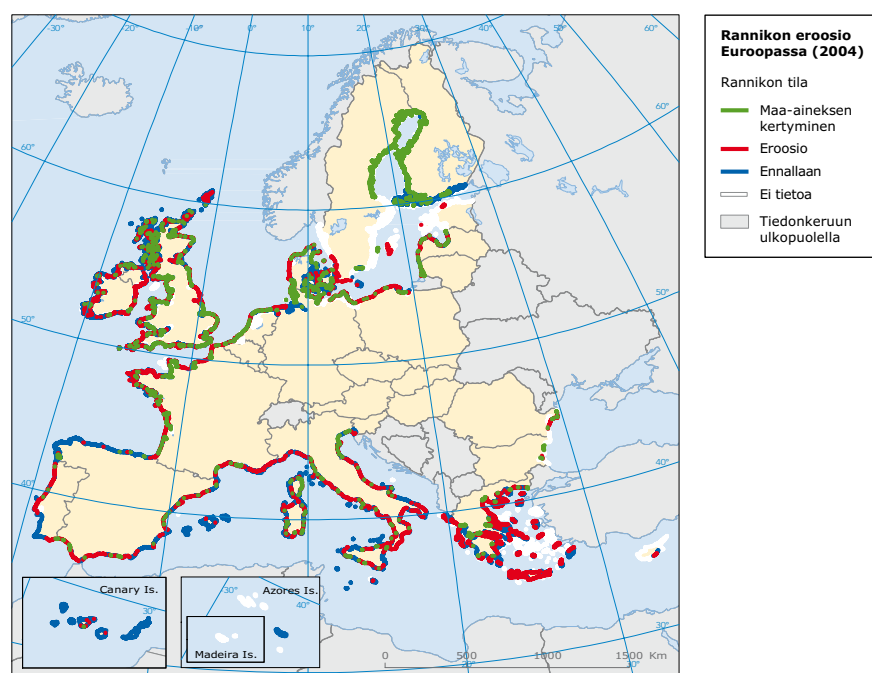
palauttamisesta, jossa pyritään vähentämään yhteiskunnan ja ympäristön välisten järjestelmien haavoittuvuutta ilmastonmuutokselle, palvelee hyvin rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon perusajatusta.

Huoli Euroopan rannikon tilasta on johtanut vuodesta 1995 lähtien lukuisiin EU:n aloitteisiin, jotka pohjautuvat rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon (ICZM,

Integrated coastal zone management) ajatukselle. Sen tarkoituksena on pitää kehityksen tarpeet ja rannikon taloutta ylläpitävät elintärkeät luonnonvarat tasapainossa. EEA:n työn erityisenä tavoitteena on tukea Euroopan parlamentin ja neuvoston rannikkoalueiden käytön ja hoidon toteuttamisesta annetun suosituksen (2002/413/EY) tarkistusta vuonna 2006. Euroopan meriympäristön temastrategiassa

kiinnitetään huomiota rannikoihin edistämällä ekosysteemipohjaista lähestymistapaa ja ehdottamalla merialueita. EU on alkanut myös kehittää meriasioiden politiikkaa. Tämä uusi poliittinen kehitys kokonaisuudessaan voi auttaa kehittämään rannikkoalueiden ja niiden ekosysteemien yhdenmista hoitoa ja käyttöä. Onnistumisen kannalta on ratkaisevaa, että laaditaan yhdenmukaiset toimenpiteet kaikille näille toimintaperiaatteille ja niiden toteuttamiselle kehittyneiden hallintomekanismien avulla.

Rannikon eroosio Euroopassa, 2004

Lähde: EEA, 2006, perustuu Erosion-tietoihin, 2004.

Viitteet

EEA (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas* (Euroopan rannikkoalueiden muuttuvat kasvot), EEA:n raportti nro 6/2006, Euroopan ympäristökeskus, Kööpenhamina.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

